

Verslunarþing. Björn Ólafsson gerir samanburð á leyfisveitingum 1939

Bjarni Benediktsson Verslunarþing. Björn Ólafsson gerir samanburð á leyfisveitingum 1939

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnámálamaðurinn
Askja 2-6, Örk 7

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Á verzlunarpinginu í vetur gerir Björn Ólafsson samanburð á leyfisveitingum til SIS í byrjun ársins 1939 og því samkomulagi, sem SIS og verzlunarráðið gerðu með sér um skiftingu innflutningsleyfa við 1.úthlutun leyfa 1936.

Í samanburðum þessum tekur B.Ól.annarsvegur hluta SIS af úthlutun til verzlana en hinsvegar samkvæmt samkomulaginu frá 1936, hluta SIS af heildarleyfisveitingum. Þetta getur vitanlega ekki staðist. — Réttur samanburður á þessum tölum er sem hér segir:

	Hluti SIS af heildarleyfum samkv. samkomulaginu 1936.	
1. fl. Kornvörur	30.00 %	34.86 %
2.- Græn., áv., etc.	5.00 %	1.50 %
3.- Nýlenduvörur	22.00 %	28.25 %
4.- Vefnaðarvara	14.00 %	12.72 %
5.- Skófatnaður	11.00 %	13.42 %
6.- Byggingarv. & smíðaeefni	13.90 %	16.22 %
7.- Útgerðarvörur	4.00 %	6.46 %
8.- Landbúnaðarvörur	62.00 %	60.16 %
9.- Skip, vagnar, vélar	8.00 %	8.67 %
10.- Verkfæri, búsaðöld etc.	14.00 %	21.23 %
11.- Efnivörur til iðnaðar	11.00 %	13.08 %
12.- Hreinlætisvörur	7.00 %	7.53 %
13.- Pappír, bækur, ritföng	8.00 %	5.08 %
14.- Lyfjav., efnav. etc.	8.00 %	6.91 %

14., 15., 16., 17. flokkur voru ekki teknir með í samkomulaginu 1936, enda snerta þeir SIS mjög lítið (16. fl. aðeins lítillega).

Í þessum samanburði eru öll iðnfyrirtæki SIS tekin með. Hins vegar er ekki tekin með í 6. fl. upphæð sú sem gekk til SIS af leyfi Búnaðarbankans vegna opinberra byggingarsjóða.

Hinn rétti samanburður lítur því þannig út: Samkvæmt samkomulaginu frá 1936 átti SIS að fá 11.20% af heildarleyfum. — 1938 fær SIS 12.73% af heildarleyfunum. Tölur fyrir 1936 og 1937 liggja ekki fyrir.

Í samkomulaginu frá 1936 er skýrt tekið fram að SIS skuli fá 14% af heildarleyfum í vefnaðarvöru en 20% af úthlutun til verzlana í þeim flokki. — Mism. átti að ganga til iðnaðarins, skv. samkomulaginu.

LEYFISVEITINGAR

fyrir skófatnaði.

1935

1. Kaupmenn	943.528.-	87.25 %
2. SIS og félög þess	126.928½	11.74 %
3. Neytendafélög utan SIS	10.895.-	1.01 %
Samtals	1.081.351.-	100.00 %

1936

1. Kaupmenn	664.965.-	84.76 %
2. SIS og félög þess	103.796.-	13.24 %
3. Neytendafélög utan SIS	15.340.-	2.00 %
Samtals	784.101.-	100.00 %

1937

1. Kaupmenn	823.326.-	80.02 %
2. SIS og félög þess	170.840.-	16.47 %
3. Neytendafélög utan SIS	36.220.-	3.51 %
Samtals	1.030.386.-	100.00 %

1938

1. Kaupmenn	458.685.-	83.16 %
2. SIS og félög þess	74.055.-	13.42 %
3. Neytendafélög utan SIS	18.880.-	3.42 %
Samtals	551.620.-	100.00 %

Skýringar:

Innflutningur á skófatnaði hefir á undanförunum árum verið mjög mikið takmarkaður, sem kunnugt er. Hefir sú takmörkun að vísu aðallega gengið út yfir þær tegundir skófatnaðar sem framleiddar eru í landinu. Hinsvegar hefir orðið að veita leyfi fyrir sjóstígvélum og öðrum vinnuskófatnaði eftir því sem brýn nauðsyn hefir krafist á hverjum tíma. Hefir þetta haft nokkur áhrif á skiftinguna þar sem sum fyrirtæki, eins og t.d. SIS, verða því nær eingöngu með slíkan skófatnað.

BYGGINGARVORUR OG SMÍÐAEFNI

6. flokkur.

1935

1. Kaupmenn	2.117.003.-	33.75 %
2. SIS og félög þess	1.052.233.-	16.77 %
3. Neytendafél. utan SIS	28.835.-	0.46 %
4. Iðnaður, opinberar framkvæmdir ríkis og bæjarfélaga, útgerðar- fyrirtæki o.fl.	3.075.080.-	49.02 %
Samtals kr. 6.273.151.-		100.00 %

1936

1. Kaupmenn	2.449.521.-	37.83 %
2. SIS og félög þess	885.466.-	13.67 %
3. Neytendafél. utan SIS	37.958.-	0.59 %
4. Iðnaður, opinberar framkvæmdir ríkis og bæjarfélaga, útgerðar- fyrirtæki o.fl.	3.102.503.-	47.91 %
Samtals kr. 6.475.448.-		100.00 %

1937

1. Kaupmenn	2.449.439.-	32.00 %
2. SIS og félög þess	1.116.989.-	14.59 %
3. Neytendafél. utan SIS	31.052.-	0.41 %
4. Iðnaður, opinberar framkvæmdir ríkis og bæjarfélaga, útgerðar- fyrirtæki o.fl.	4.056.444.-	53.00 %
Samtals kr. 7.653.924.-		100.00 %

1938

1. Kaupmenn	2.277.442.-	37.67 %
2. SIS og félög þess	1.139.945.-	18.86 %
3. Neytendafél. utan SIS	42.110.-	0.69 %
4. Iðnaður, opinberar framkvæmdir ríkis og bæjarfélaga, útgerðar- fyrirtæki o.fl.	2.585.722.-	42.78 %
Samtals kr. 6.045.219.-		100.00 %

Skýringar (við 4.110) :

Þau iðnfyrirtæki er hér um ræðir eru þessi: Vélsmiðjur, kassagerð- ir, slippfélög og aðrar skipa- og bátavirðgerðarstöðvar, járnsmiðjur, blikksmiðjur, dósaverksmiðja, raftækjaverksmiðja, húsgagnsmiðir, alm. tré-

smiðavinnustofur o.fl. smærri iðnfyrirtæki. Þessi iðnfyrirtæki hafa yfirleitt fengið sjálf sín leyfi, enda flest þeirra flutt inn sína efnivöru sjálf, bæði áður og eftir að innflutningshöftin byrjuðu. Leyfisveitingar til þeirra hafa numið um kr. 1.300.000.- til kr. 1.500.000.- á ári. Leyfisveitingar til opinberra framkvæmda hafa verið nokkuð mismunandi þessi ár, enda slíkar framkvæmdir ekki bundnar neinum upphabnum reglum um skiftingu milli ára. Af hinum helstu, bæði opinberum framkvæmdum og ekki opinberum, má nefna þessar: Síldarbræðslu á Djúpavík, Hjalteyri, Húsavík, Raufarhöfn, Norðfirði, Siglufirði, Seyðisfirði og Akranesi. Söguleiðis Sogsvirkjunin, rafveitu Ísafjarðar, rafveitu Akureyrar, stækka útvarpsstöðvarinnar o.fl. Þá má einnig benda á frystihúsabyggingar, hafnargerðir, hafnarbatur, vitabyggingar, smíði báta og skipa, viðgerðir á stærri skipum hér heima og margt fleira. Sérstök gjaldeyris- og innflutningsleyfi hafa verið veitt til að tryggja allar þessar framkvæmdir. Eflaust hefir innflutningurinn þó að talsverðu leyti gengið í gegnum verzlunarfyrirtæki, en um það eru engar skýrslur til, enda hafa leyfishafar haft þar óbundnar hendur.

Eins og skýrslan sýnir, eru leyfisveitingar til SIS óeðlilígar árið 1936. Þetta stafar af því að nefndin gerði tilraun til þess í byrjun ársins að takmarka all verulega innflutning á þessari vörur. SIS og aðrir innflytjendur utan Reykjavíkur, sem flytja aðallega inn byggingarefni að vorinu, urðu í reyndinni aðallega fyrir þessu, því að látið var undan kröfu Rvíkur síðar á árinu um allverulega aukaúthlutun til að hægt yrði að ljúka hinum mörgu húsnum sem þá voru í smiðum. Innflytjendur utan Reykjavíkur gátu þá vitanlega ekki notfært sér sinn rétt móti innflytjendum í Rvík, þótt þeir hefðu fengið leyfi, sem ekki var, þar sem byggingar út um

1. Sveitir eru ekki framkvæmdar á þeim tíma árs.	52.20 %	
2. SIS og íslög þess	146.773.-	21.23 %
3. Ísra og önnur myndandi utan SIS	47.836.-	6.94 %
4. Hæðar o.fl. (eðl. skýringar)	134.730.-	19.43 %
	Samtals kr. 506.700.-	100.00 %

SKÝRSLA

Leyfi til Hæðar o.fl.

Í þessum upphæðum, sem eru talsvert hær um árin, eru leyfi fyrir vagn- og verkferum o.fl. skilnað til síldarbræðslunnar og er þar um all stór er upphæðir að ræða. Þinnis eru innifalla í þess leyfi fyrir öllum þess verkferum og skilnað til vélavéla og skipsmiðstöða, sem ekki tilheyra vélaflökum, söguleiðis verkfæri og smið-járnverur til annara iðnfyrirtækja og iðngæmslunnar. Þá eru hér og nefntalín leyfi fyrir húsnæðis til skóla, skóla, gjafstúða o.fl. slíkra stofnana.

HEILDARLEYFISVEITINGAR

fyrir verkferum, búshöldum o.fl. í lo. fl.

1935

1. Kaupmenn	499.155.-	47.85 %
2. SIS og félög þess	150.397.-	14.42 %
3. Önnur neytendafélög utan SIS	10.115.-	1.00 %
4. Iðnaður o.fl.(sjá skýringar)	383.428.-	36.73 %
Santals kr. 1.043.095.-		100.00 %

1936

1. Kaupmenn	436.993.-	54.02 %
2. SIS og félög þess	153.329.-	18.95 %
3. Önnur neytendafélög utan SIS	22.565.-	2.78 %
4. Iðnaður o.fl.(sjá skýringar)	196.150.-	24.25 %
Santals kr. 809.037.-		100.00 %

1937

1. Kaupmenn	530.939.-	49.62 %
2. SIS og félög þess	237.320.-	22.18 %
3. Kron og önnur neytendaf.utan SIS	52.640.-	4.92 %
4. Iðnaður o.fl.(sjá skýringar)	249.117.-	23.28 %
Santals kr. 1.070.016.-		100.00 %

1938

1. Kaupmenn	358.472.-	52.20 %
2. SIS og félög þess	145.773.-	21.23 %
3. Kron og önnur neytendaf.utan SIS	47.656.-	6.94 %
4. Iðnaður o.fl. (sjá skýringar)	134.799.-	19.63 %
Santals kr. 686.700.-		100.00 %

SKÝRINGAR

Leyfi til iðnaðar o.fl.

Í þessum upphæðum, sem eru talsvert háar sum árin, eru leyfi fyrir vögum, verkferum o.fl. áhöldum til sildarbræðslunnar og er þar um all stórar upphæðir að ræða. Einnig eru innifalin í þeim leyfi fyrir öllum þeim verkferum og áhöldum til vélsmiðja og skipasmíðastöðva, sem ekki tilheyra vélaflokknum. Sömu leiðis verkferi og smá-járnvörur til annara iðnfyrirtækja og iðnaðarmanna. Þá eru hér og meðtalin leyfi fyrir búshöldum til sjúkrahúsa, skóla, gæstihúsa o.fl. slíkra stofnana.

LEYFISVEITINGAR TIL VERZLANA,

fyrir verkferum, búshöldum o.fl. í lo. fl.

1935

1. Kaupmenn	499.155.-	75.67 %
2. SIS og félög þess	150.397.-	22.80 %
3. Önnur neytendafélög utan SIS	10.115.-	1.53 %

Samtals kr. 659.667.- 100.00 %

1936

1. Kaupmenn	436.993.-	71.30 %
2. SIS og félög þess	153.329.-	25.02 %
3. Önnur neytendafélög utan SIS	22.565.-	3.68 %

Samtals kr. 612.887.- 100.00 %

1937

1. Kaupmenn	530.939.-	64.69 %
2. SIS og félög þess	237.320	28.90 %
3. Kron og önnur neytendafél. utan SIS	52.640.-	6.41 %

Samtals kr. 820.899.- 100.00 %

1938.

1. Kaupmenn	358.472.-	64.95 %
2. SIS og félög þess	145.773.-	26.41 %
3. Kron og önnur neytendaf. utan SIS	47.656.-	8.64 %

Samtals kr. 551.901.- 100.00 %

Ath.s.: Skýrsla þessi sýnir aðeins skiftinguna milli verzlana, eins og hún hefir reynst við endanlegt uppgjör. Meðfylgjandi skýrsla sýnir hinsvegar heildarleyfisveitingarnar fyrir vörum í þessum flokki og eru þá iðnfyrirtæki, opinberar stofnanir, útgerðarfy- irtæki o.fl. slíkir aðilar teknir með.

SKÝRSLA

um heildarleyfisveitingar og hluta KRON og S.I.S af þeim.

	1938 Heildarleyfi veitt á árinu.	1938. Þar af til KRON	Hundraðshluti KRON.	Hundraðshl SIS.
1.fl. Kornvörur	4.854.034.-	262.986.-	5.42	40.28
2. - Kartöflur, ávextir of.	432.278.-	2.240.-	0.51	2.01
3. - Nýlenduvörur	1.855.840.-	165.350.-	8.91	37.16
4. - Vefnaðarvörur	3.028.736.-	115.000.-	3.80	14.25
5. - Skófatnaður	551.620.-	7.930.-	1.44	14.86
6. - Byggingarv. & smíðaefni	6.045.219.-	0.-	0.-	18.86
7. - Vörur til útgerðar	18.573.064.-	9.350.000.-	0.05	6.51
8. - Vörur til landbúnaðar	1.194.482.-	0.-	0.-	60.16
9. - Skip, vagnar og vélar	4.430.969.-	0.-	0.-	8.67
10. - Verkfæri, búskáld ofl.	686.700.-	31.350.-	4.56	25.79
11. - Hráefni til iónaðar	2.911.709.-	9.500.-	0.33	1.31
12. - Hreinletisvörur	242.335.-	1.200.-	0.50	8.03
13. - Pappír, bækur og ritföng	1.179.740.-	9.550.-	0.80	5.88
14. - Hljóðfæri og leðurvörur	28.676.-	0.-	0.-	0.-
15. - Rafmagnsvörur	1.626.741	0.-	0.-	0.-
16. - Úr, klukkur ofl.	72.834.-	0.-	0.-	0.47
17. - Binkasöluvörur	2.510.795.-	0.-	0.-	0.-
18. - Allar aðrar vörur	3.013.711.-	3.750.-	1.24	3.54
	<u>Samtals: 53.239.483.-</u>	<u>618.206.-</u>	<u>1.16</u>	<u>13.14</u>

Þess utan veitt leyfi til iðnfyrirt. SIS í 4., 11. og 18. flokki 1.05
14.19
 =====

ATHS:

Kron gekk ekki í SIS fyr en seint á árinu 1938 og er það því ekki talið með í viðfestri heildarskýrslu yfir leyfisveitingar til SIS og félaga þess. Viðbótarskýrsla þessir sýnir, hver hlutur SIS af heildarleyfisveitingum á síðastliðnu ári hefði verið ef Kron hefði verið eitt af sambandsfélögum í byrjun þess árs. (Kron er stofnað upp úr eftirtöldum félögum: Kaupfélagi Reykjavíkur, Þf. verkamanna, Reykjavík, Pöntunarfél. "Hlíf" í Hafnarfirði, Pöntunarfél. verkamanna og sjómannafélags Keflavíkur og Pöntunarfél. Sandgerðis.)

um heildarleyfisveitingar 1935 og 1938 og hluta S.I.S. og félaga þess af þeim.

	1935	1935	%	1938	1938	%
	Heildar-leyfi veitt á árinu.	Þar af til S.I.S.		Heildar-leyfi veitt á árinu.	Þar af til S.I.S.	
1.fl.	3.997.638.-	1.209.843.-	30.26	4.854.034.-	1.692.325.-	34.86
2. -	1.279.903.-	37.101.-	2.98	432.278.-	6.500.-	1.50
3. -	1.824.667.-	425.927.-	23.34	1.855.840.-	524.361.-	28.25
4. -	4.024.418.-	230.788.-	5.74	3.028.736.-	316.561.-	10.45
5. -	1.081.351.-	126.928.-	11.74	551.620.-	74.055.-	13.42
6. -	6.273.151.-	1.052.233.-	16.77	6.045.219.-	1.139.945.-	18.86
7. -	14.719.570.-	499.874.-	3.39	18.573.064.-	1.198.894.-	6.46
8. -	816.618.-	492.967.-	60.36	1.194.482.-	718.610.-	60.16
9. -	3.450.694.-	231.314.-	6.70	4.430.969.-	384.289.-	8.67
10. -	1.043.095.-	150.397.-	14.42	686.700.-	145.773.-	21.23
11. -	1.880.962.-	38.140.-	2.03	2.911.709.-	28.728.-	0.98
12. -	319.446.-	20.347.-	6.37	242.335.-	18.239.-	7.53
13. -	1.127.478.-	83.238.-	7.38	1.179.740.-	59.875.-	5.08
14. -	49.914.-	0.-	0.00	28.676.-	0.-	0.00
15. -	899.293.-	0.-	0.00	1.626.741.-	0.00	0.00
16. -	71.359.-	425.-	0.59	72.834.-	340.00	0.47
17. -	2.257.931.-	0.-	0.00	2.510.795.-	0.00	0.00
18. -	3.329.912.-	98.174.-	2.94	3.013.711.-	69.249.-	2.30
Samtals	48.447.400.-	4.697.696.-	9.70	53.239.483.-	6.377.744.-	11.98
+ 4.fl.v/ iönfyrirt.		38.617.-			68.720.-	
+11. -		139.505.-			352.400.-	
18. -		102.000.-			138.810.-	
Samtals	48.447.400.-	4.977.818.-	10.27	53.239.483.-	6.937.874.-	13.03

Í leyfisupphæð Sis, bæði árin, eru talin öll leyfi, sem út voru gefin á nafn Sis og sambandsfélaganna, og er skýrslan því, að því er snertir Sis, samberileg við heildarskýrslurnar, en í þeim eru talin öll veitt leyfi á þeim árum er hér um ræðir.

Sum af þeim félögum sem talin eru með í skýrslunni munu ekki hafa verið gengin í SIS árið 1935, en til að raska ekki samanburðinum, eru talin bæði árin öll þau félög er formlega voru meðlimir í SIS árið 1938, 40 að tölu.

Skýrsla þessi sýnir aðeins hluta SIS af heildar- upphæð leyfanna, en ekki hina raunverulegu skiftingu milli SIS og annara verzlana, því heildarupphæð leyfanna, að frádregnum hluta SIS, skiftist milli annara verzlana, útgerðarfyrirtækja, iönfyrirtækja, einstakra stofnana o.fl.

Upphæð SIS, 6.fl., er ímifalin sá hluti af leyfi til Búnaðarbankans, vegna opinberra byggingarsjóða, sem gengið hefir til sambandsfélaganna, en að öðru leyti sýnir skýrslan hina raunverulegu leyfisveitingu til SIS og félaga þess. Eins og skýrslan sýnir, eru iönfyrirtæki SIS talin sérstaklega.